

Občianske noviny

HLAS

Trenčianske Stankovce

05/2017

hlas.stankovce@gmail.com

Zlaté časy

Isto to všetci poznáte z rozprávania a spomínania svojich rodičov, keď sme my boli mladí a oni už mali čosi odžité, vravievali: „Za našich mladých čias bolo všetko iné, lepšie. Tráva voňala, voda aj víno lepšie chutilo, obloha bola modrejšia a vzduch ten večer až tak iskril...”

A to isté, či niečo podobné, hovorili starí rodičia našim rodičom a im zasa ich rodičia. Dnes to isté hovoríme my našim deťom. Podľa tohto dobre bolo už strašne dávno a odvtedy to už ide len dole vodou.

Dokonca aj STV vysiela už asi rok reláciu – Zlaté časy. V nej známi starší herci, speváci, umelci spomínajú na svoje – staré zlaté časy. Hneď v jednej z prvých relácií bol najväčší tribun „Nežnej revolúcie“ pán Milan Kňažko. Pred 28 rokmi nenechal nitku suchú na socialistickej zriadení, na páde ktorého sa najviac podieľal. Bolo to podľa neho obdobie totality, neslobody, perzekúcií a prenasledovania.

Po 28 rokoch to už ale zrazu boli v jeho ponímaní „zlaté časy“, keď sa hrali hry svetových klasikov, chodilo sa s divadelnými vystúpeniami po celom Slovensku a v televízii sa vysielali legendárne pondelkové inscenácie.

Až vtedy mi akosi došlo – staré zlaté časy sú pre všetkých vtedy, keď sme mladí. Vtedy, keď sme slobodní, bez záväzkov, bez existenčných problémov. Keď sme zdraví a svet nám je gombičkou. Potom pomaly s pribúdajúcimi rokmi (a pribúdajúcimi chorobami...) staré zlaté časy začnú odchádzať.

Preto ma ani veľmi neprekvapuje, že aj týmto dnešným „hnusným“ časom plným klimatických zmien – povodní či sucha, plným násilia, terorizmu a začínajúceho sa vykorisťovania, budú naše deti či vnuci raz hovoriť: „Ach, naše staré zlaté časy...”

Pavol Múdry

Jarovary – 30 rokov

Každá doba prinášala príbehy, fakty, spoločenstvá a najmä zážitky generáciám ľudí. Aj u nás sa ľudia stretávali, zabávali, organizovali pri rôznych záujmoch. A jednou takouto partiou bolo zoskupenie viacerých mladých chlapov, najmä z Veľkých Stankoviec, ktorí dostali výborný nápad. Zorganizovali a vybudovali niečo, čo prežilo do dnešnej doby - chatku, ktorá je dnes už legendou – JAROVARY.

Požiadali sme pána **Petra Ďuriša** o pár slov a faktov v tejto veci, pretože chata Jarovary, ktorá sa nachádza v časti obce Veľké Stankovce smer Selec a v lokalite Belice, si tento rok pripomenula 30. výročie svojho vzniku. Peter Ďuriš síce nepatrí medzi nositeľov mena Jaroslav, ale bol pri zriadení chaty od prvých momentov. Tak sme mu položili zopár otázok.

Peter, či to bol nápad, čo stálo za zrodom chaty - Jarovary?

„V roku 1987 sa partia Jaroslavov, ktorá sa na oslavách svojich menín stretávala v Beliciach s kamarátmi v dolnom lome dohodla, že v hornom lome spravia chatku na svoje stretávky. Za zrodom myšlienky bola teda partia chalanov s menom Jaroslav – Pavlech, Kulich, Berko, Beták a Tomašák. Samozrejme, k myšlienke sa pripojili aj ich kamaráti, priatelia.“

Koľko trvala realizácia nápadu, zhotovenie chatky? K čomu slúžili Jarovary a slúžia doteraz?

„Základná realizácia trvala štyri mesiace a postupom času sa vylepšovali drobnosti. Jarovary slúžia na stretávanie ľudí v prírode pri rôznych príležitostiach - pri ohni, gulášoch, opekaní alebo si len tak posediť na čerstvom vzduchu, pohovárať sa s priateľmi, zaspievať si krásne ľudové či trampské pesničky.“

Ako nám Peter Ďuriš prezradil, Jarovary si počas tých 30 rokov zapísali všetci do svojich srdiec jedným zážitkom, historkou, keď v nich strávili množstvo času, neskôr už aj so svojimi rodinami či blízkymi. Aj sme chceli počuť nejakú historku, ktorou by sme okorenili spomienku na doby minulé, no ako povedal Peter: „Históriek sa tam stalo veľa, sú a zostanú súčasťou spomienok účastníkov.“

Našich čitateľov bude najviac zaujímať fakt - kto dal názov Jarovary, a prečo?

„Názov vznikol spontánne, keď päť Jarov varilo kotlíkový guláš. Pri ňom a pri spríadaní plánov o chatke sme si povedali, že keď v Česku sú Karlove Vary, u nás budú JAROVARY - 87.“

JAROVARY sú dodnes, prežili vďaka energii a chuti chlapov a neskôr ich rodín niečo dokázať, niečo vytvoriť, niečo, čo by im jednak pripomínalo ich mladosť, no zároveň by odovzdávali svoje životné skúsenosti a príbehy mladším generáciám.

Ako to je s fungovaním chaty, môže tam prísť ktokoľvek a kedykoľvek?

„Jarovary sú prístupné každému po ohlásení prenájomiteľovi, pokiaľ tam nie je akcia.“

Peter, komu by ste chceli poďakovať za udržanie tejto histórie či tradície?

„Každému, kto akýmkoľvek spôsobom prispel k udržiavaniu a obnove Jarovarov.“

Dušan Pevný

Rekonštrukcia Spoločenského domu

Ako hovoria športovci, je rozhodnuté, dobojované... Toto rozhodnutie však nebolo súčasťou nejakých fyzických súbojov. Ale niekoľko mesačnou, dokonca by som povedal i niekoľko ročnou debatou, pretkanou množstvom rozhovorov, názorov a prepočtov, naplnenou konzultáciami o potrebe či nie potrebe rekonštruovať Spoločenský dom.

Rozhodnutie je teda potvrdené projektovou dokumentáciou, výberom dodávateľa stavebných prác a najmä „posvätené“ poslancami Obecného zastupiteľstva v auguste tohto roku, keď prijali uznesením OZ rozpočtové opatrenie č. 10/2017 na zvýšenie kapitálových výdavkov na rekonštrukciu SD. Víťazná ponuka vo verejnom obstarávaní je od spoločnosti **STACON s.r.o.** vo výške 253 815 €. Týmto sú naplnené litery potrebné k samotnej realizácii, ktorá sa medzitým už aj začala.

Súčasťou 1. etapy sú práce súvisiace so zaťažením fasády, výmenou plastových okien, rekonštrukciou sociálnych zariadení, výmenou klampiarskych prvkov a ďalšie stavebné práce.

Týmto sme urobili prvý krok k tzv. celkovej regenerácii SD. Nie nepodstatnou časťou bude rekonštruovať v ďalšej etape vnútorné inštalácie, kúrenie, zdravotníctvo, vzduchotechniku a ďalšie, ktoré sú po viac ako 25 rokoch v zlom stave a z pohľadu využitia priestorov takmer nemerateľné v spoľahlivom pomere k správne vyúčtovaniu nákladov pre užívateľov a nájomcov SD.

Z minulosti vieme, že správa SD v rukách obce prinášala ročne niekoľko desiatok tisíc eur stratu, a to nehovoríme o potrebe ďalších personálnych síl, ktoré boli v správe SD platené z rozpočtu obce. Pred niekoľkými rokmi sa rozhodlo, že obec zverí správu SD do rúk nájomcom. Ročne to prináša do rozpočtu obce

Aktualita

cca 25 až 30 tisíc € v príjmovej časti. Po rekonštrukcii by mala byť každá miestnosť opatrená podrobným meraním spotrieb energií, čiže príde k optimalizácii nákladov pre nájomcov.

Je pravdou, že práca kompetentných po spustení rekonštrukcie SD neskončila. Projektne sa s **Ing. Ľubomírom Porubanom** doladia merania energií, preverujú sa architektonické možnosti lepšieho využitia priestorov na poschodí, preverujú sa možnosti rozšírenia sociálnych zariadení. A nad tým všetkým stojí debata a dialóg nad ekonomikou celej akcie tak, aby obec nebola ukrátená a zároveň sa správala k nájomcom tak, aby fungovali k spokojnosti občanov.

Dušan Pevný

Všímajme si okolie

Páli nás

Prístup občana k nášmu okoliu sa dá posúdiť i podľa správania sa k verejnému majetku, okolitej prírode. V posledných mesiacoch som si všimol dva rozdielne prístupy občanov k prírode a okoliu obce. Tým pozitívnym príkladom je územie za cintorínom v časti obce Rozváž, vedľa Seleckého potoka. Priestor, na ktorom mnoho rokov rástla vysoká burina, ktorá každoročne stihla ukryť novo vyvezený odpad.

Prvou zmienkou, že sa s daným územím bude niečo robiť, bola výsadba stromčekov - orech, čerešňa, jablňo. V mesiacoch máj a jún skupina občanov Rozváž, aj za pomoci pracovníkov Obecného podniku služieb, plochu vyčistili. Odprataná hromada odpadu ukázala, že niektorí ľudia buď z pohodlnosti, prípadne zo zvyku, aj v súčasnosti odpad vyvezú za obec, ak ho je tam kde dobre ukryť. Priestor je v súčasnosti pokosený a očakávam, že v budúcnosti bude upravený. Vyčistením danej plochy sa zmenilo samotné územie. Na základe doterajších skúseností s upravenými plochami je predpoklad, že sa obmedzí vývoz odpadu do tejto lokality. Dôvodom je, že upravený priestor bude

pokladať za svoj stále väčšia časť občanov a druhá časť občanov bude mať zase obavy, aby ich pri nekalej činnosti niekto nevidel.

Druhým, a to negatívnym príkladom, je vodič nákladného vozidla, ktorý bez zábran vyklopil zeminu z výkopových prác vedľa potoka smerom na čističku odpadových vôd. Nejedná sa pritom o nejaké malé množstvo – odhadom 12 až 14 m³. Jedná sa o bezohľadný prístup tohto človeka. Smerom k rybníku, prípadne za hrádzou, je množstvo jám, kde by zemina splnila svoj účel, no nie do tohto potoka. Zeminu v dňoch 6.8. a 11.8. 2017 vodič umiestnil v priestore tak, aby nebol pri manipulácii pozorovaný z obce či z čističky.

„Samozrejme, ak si niekto dovoľí vysypať také množstvo, prečo by som nepridal i ja nejakú tú kôpku“, povedali si asi viacerí a odpad sa popri potoku postupne rozširuje. Stačí sa prejsť smerom k čističke. Jedná sa pritom o územie, ktoré bolo v posledných rokoch pomerne čisté bez odpadov. Stačí jeden nezodpovedný prístup človeka a dané územie sa môže meniť na smetisko.

Jozef Kadák

Slová poslancov obce

Názory poslancov

Blíži sa čas podávania žiadostí o dotácie z rozpočtu obce na činnosť pre dobrovoľné a spoločenské organizácie fungujúce v obci. Zaujíma nás názor poslancov, či je táto podpora dostatočná, alebo či je potrebná. Jedná sa cca o jedno percento výdavkov obce na činnosť stoviek dobrovoľníkov a organizácií, ktoré robia dobré meno našej obci?

Simona Mastelová:

„V rozpočte na rok 2017 bolo schválených 10 dotácií pre združenia a organizácie pôsobiace v našej obci spolu vo výške 38 600 €. Je v rukách každého dobrovoľníka alebo organizácie, či si o dotáciu požiada, v akej výške a akým spôsobom ju zdôvodní. V roku 2015 sa nám podarilo schváliť všeobecne záväzné nariadenie č. 1/2015 o podmienkach poskytovania dotácií z rozpočtu obce, ktoré stanovuje jasné pravidlá. Žiadosti je potrebné podať do 30. septembra. Ku každej žiadosti zaujíma stanovisko finančná komisia. Pri posudzovaní žiadostí (najmä s ohľadom na výšku dotácie) je potrebné prihliadnuť najmä na počet členov, účel dotácie a aktivitu dobrovoľníka alebo organizácie voči obci. Myslím si, že podmienky sú nastavené správne. Ak žiadosti pribudne, bude to znakom rozvoja spoločenských a prospešných aktivít v našej obci, čomu sa budem tešiť.“

Eva Beňovičová:

„Organizácie dobrovoľníkov sú akýmsi bijúcim zvonom verejného života a zároveň sú reprezentantmi obce. Ich činnosť treba v prvom rade oceniť a následne aj podporiť. Jednou z foriem je dotácia na činnosť pre nasledujúci rok. Finančná situácia obce je dobrá a myslím, že Obecné zastupiteľstvo by malo výšku podpory žiadateľom vzhľadom na ich aktivity prehodnotiť a navýšiť.“

Jaroslav Križan:

„Podporu áno, ale musíme vedieť, ako sa budú peniaze využívať. Každá organizácia by pri predkladaní žiadosti o príspevok mala predložiť správu o činnosti za posledný kalendárny rok (alebo technický rok svojej činnosti) a plán predpokladanej činnosti na budúci rok.“

Martin Poruban:

„Organizácie v obci sú dôležitým článkom a súčasťou života v našej obci. Či už ide o športové alebo kultúrne organizácie, plnia si svoje úlohy, prinášajú radosť a zábavu pre občanov bez rozdielu veku. Jednotlivé dotácie prechádzajú viacerými kolami schvaľovania a ich výška sa prispôbuje potrebám organizácií a toho, aké majú plány na nasledujúci kalendárny rok. Vždy sa hľadá spôsob ako podporiť spoluprácu na úrovni obec – spoločenské organizácie ku spokojnosti oboch strán a občanov.“

Tanečný klub **TKO Trenčianske Stankovce** si Vás dovoľuje pozvať na

KURZ SPOLOČENSKÉHO TANCA

pre dospelých a začiatočníkov, ktorý bude prebiehať v období **od 23. 09. 2017 do 02. 12. 2017** v telocvični ZŠ Jána Lipského o **19:00 hod.**

V príjemnej atmosfére sa naučíte tancovať:

Waltz, Viedenský valčík, Tango, Foxtrot, Ča-Ču, Rumbu, Jive, Polku, Čardáš a Mazurku.

Prihlásiť sa môžete priamo na kurze v telocvični ZŠ,

alebo na mobiloch: 0905 604 975, 0915 886 636, alebo na mailoch: sedven@centrum.sk, denisapetrova0@gmail.com.

Miestna akčná skupina (MAS)

Info

Čo je to MAS? Otázka, ktorú si často občania dávajú. Je to potreba riešiť komplexný rozvoj územia, zapojiť podnikateľské subjekty, neziskové organizácie a fyzické osoby do rozhodovania o jeho rozvoji s možnosťou využitia finančných zdrojov EU. A tá priniesla požiadavku na založenie Občianskeho združenia založeného na princípoch CLLD, to zn. miestny rozvoj vedený komunitou. Teda MAS.

Občianske združenie **MAS Inovec** bolo založené v júni 2014. Pôsobenie tohto združenia je na území ôsmich obcí, a to: Krivosúd Bodovka, Mníchova Lehota, Opatovce, Selec, Soblahov, Veľké Bierovce, Trenčianska Turná a Trenčianske Stankovce. Sídlo je v Trenčianskych Stankovciach.

Cieľom založenia OZ MAS Inovec a následnej žiadosti o udelenie Štatútu bolo získavanie prostriedkov EU na podporu existujúcich, či novo vznikajúcich podnikoch, tvorba pracovných miest v makro i mikro podnikoch, rozšírenie aktivít v oblasti poľnohospodárstva, potravinárstva, cestovného ruchu, agroturistiky, nepoľnohospodárskych činností, služieb... Tiež na podporu spoločných projektov obcí a iných zámerov slúžiacich na ich rozvoj.

Hlavné predstavy o smerovaní územia **MAS**: zabezpečenie práce, stabilný ekonomický rast, kvalitné domáce výrobky, atraktivita územia pre turistov, kvalitná infraštruktúra, športové využitie, starostlivosť o starších a zraniteľných ľudí, kvalita životného prostredia.

Činnosť OZ MAS Inovec zatiaľ funguje len na báze členských príspevkov. Na základe vyhlásenej Výzvy MPaRV bol vypracovaný dokument - Stratégia MAS. Koncom mesiaca júna 2017 MAS Inovec zaslala na základe vyhlásenej Výzvy žiadosť o udelenie Štatútu MAS.

V prípade úspešnosti a udelenia Štatútu MAS Inovec bude zapojená do aktivít MAS Inovec verejnosť a následne budú zverejnené konkrétne možnosti získavania finančnej podpory. Podpora sa bude realizovať v dvoch etapách. Prvá sa týka obdobia 2017 – 2020 a následná 2020 – 2023.

Miestna akčná skupina (MAS) je partnerstvo verejného, súkromného a neziskového sektora, t.j. zástupcov obcí, podnikateľov, neziskových združení, aktívnych občanov, ktorí sa snažia napomáhať rozvoju územia. Je to zoskupenie verejných a súkromných miestnych spoločensko-hospodárskych záujmov, v ktorých na úrovni rozhodovania nemajú orgány verejnej moci ani žiadna záujmová skupina viac ako 49% hlasovacích práv.

O udelení štatútu MAS rozhoduje Poľnohospodárska platobná agentúra (PPA) na základe hodnotiacej správy na predkladanie projektových zámerov, ktorú vypracuje Ministerstvo poľnohospodárstva a rozvoja vidieka (MPaRV). Iba MAS, ktorej bol právoplatným rozhodnutím PPA udelený štatút MAS môže byť prijímateľom nenávratného finančného príspevku na chod MAS a plniť úlohy podľa nariadenia EÚ.

Eva Beňovičová

Prvý rok centra SiMa

Ohliadnutie

Prvý rok v živote každého je veľmi dôležitý. A nie inak to bolo aj v prípade nášho detského opatrovateľského centra SiMa v Trenčianskych Stankovciach, ktoré tento mesiac oslávilo 1. rok svojej existencie.

Otvorenie našej škôlky bolo pre nás veľkou výzvou, pretože takýto projekt bol v obci nový a nevedeli sme, ako osloví miestnych občanov. Na veľké potešenie však počet prihlásených detí postupne rástol tak, že sme museli prijať ďalšiu pani učiteľku a dnes sa o 15 detí starajú tri pani učiteľky.

Najväčšou radosťou a odmenou je to, že všetky deti, ktoré k nám prišli, sa do škôlky každé ráno tešia. Niektoré by chceli chodiť aj cez víkend. Dokonca aj počas prázdnin, pretože centrum SiMa bolo otvorené okrem dvoch týždňov nepretržite.

Za týmto úspechom nepochybne stoja učiteľky a ich veľká empatia. Lásťavý prístup ku každému dieťaťu osobitne a podľa jeho potrieb vychádzajúcich z veku či osobnosti každého. Taktiež dlhoročné skúsenosti učiteľky a riaditeľky škôlky. To všetko je zárukou vysokej profesionality.

Keďže k nám chodia deti od dvoch rokov, tak sa učiteľka venuje takémuto dieťaťu inak ako päťročnému. Aktivita má rozdelené zvlášť pre

väčšie deti, aby sa mohli nerušené vzdelávať podľa štátneho vzdelávacieho programu, alebo pracovať podľa systému Montessori. Ale sú tiež spoločné chvíle, kedy sa staršie deti hrajú spoločne s mladšími. Tým sa učia vzájomnej akceptácii, pomoci a kamarátsťu.

Vďaka príspevku od obce sme mohli pre rok 2017 znížiť ceny pre deti občanov Trenčianskych Stankoviec. Tiež sa nám vďaka tomu podarilo vybaviť záhradu „preliezkami“ na letné vonkajšie aktivity.

Vďaka darovaným percentám z daní sme zase mohli rozšíriť náš kútik Montessori, ktorý doposiaľ využívali hlavne staršie deti, na oboznamovanie sa s matematikou. Teraz budú tieto pomôcky využívať aj mladšie deti na rozvoj reči či oboznamovanie sa s okolitým svetom. Naším zámerom je, aby bol čas detí strávený v škôlke vyplnený činnosťami, ktoré rozvíjajú všetky ich danosti, a vyžadujú si ich osobnú aktivitu a zaintereso-

vanosť. Nechceme tento čas vyplňať používaním rôznych moderných technológií, ktoré sú samoúčelné. Okrem toho si všetky deti veľmi obľúbili hodiny angličtiny, ktoré externe zabezpečujeme cez BS SCHOOL z Trenčína.

Naším cieľom je naplňovať myšlienku Roberta Fulghuma: „Všetko, čo najviac potrebujem vedieť, som sa naučil v materskej škole.“

Mária Ilavská

Štefan Ďuriš – Amerikán

Historické postavy

Každá doba prináša v živote pospolitosti ľudí osobnosti, ktoré svojou neutíchajúcou energiou prinášajú okoliu nové vnemy, pocity, organizujú život ostatným. Určujú v rôznych činnostiach vývoj vo svojom okolí. V konečnom dôsledku ovplyvňujú dobu a okolie tak, že to má častokrát nezabudnuteľnú hodnotu a pamiatku.

Jedným z takýchto ľudí je aj **Štefan Ďuriš**, ktorého prezývali **Amerikán**. Pochádzal z Veľkých Stankoviec, narodil sa v roku 1874 Adamovi a Anne (rod. Letašiovej) Ďurišovcom. Mal brata Adama Ďuriša a práve on bol dedkom pani Anky Krchnavej (rod. Ďurišovej), ktorú sme oslovili, či by nám mohla povedať viac o Štefanovi – Amerikánovi.

Anka Krchnavá: „Bola som ešte dieťaťom, veľa si toho nepamätám, ale dedov brat boli veľkým organizátorom. Nevie, čím sa vyučili, no všetci si ho pamätáme ako krajčira. Všetci keď sme sa nastahovali do jeho domu, ktorý nám daroval, tak sme veru veľa krajčírskych náčinia našli.“

Na miestnej matrike sme prostredníctvom pani Drahušky Zemánkovej zistili, že mal manželku Máriu, rod. Múdru, z Drietomy, no ich manželstvo bolo bezdetné. Bol evanjelického vierovyznania. Vďaka tomu, že bol na skusoch v Amerike a zarobil si nejakú korunu navyše, patrila k zámožnejším občanom Veľkých Stankoviec.

Ako pani Anka Krchnavá spomína: „Po dedine kolovali chýry, ako má „podšprajcované“ stropy v obývačke, aby mu množstvo zbožia na povale strop neprehlo svojou váhou...“

Už jeho otec Adam vedel hrať na jedno-ducej trúbke. A tak Štefan aj so svojím bratom prišli k muzike od mala. Pravdepodobne v roku 1910 sa bratia spolu s ďalšími kamarátmi

rozhodli skúšať a založiť miestnu kapelu. Z rozprávania ľudí sa tradovalo, že sa naučili zo šesť, sedem ľudových pesničiek a na nátlak okolia aj nejaké cirkevné a dve smútočné.

Cvičili v stodole u Ďurišov. Prišlo prvé vystúpenie v krčme u žida Harcingera na Brodku (dnes tam stojí budova Obecného úradu), na ktoré ich pozval sám richtár Stankoviec. Štefan to nemal ďaleko. Jeho dom stál hneď druhý od krčmy. Financoval si ho sám. Mal staré popisné číslo 2 a zároveň bol v poradí druhým domom v dedine, ktorý postavil známy miestny staviteľ Zlatoš. Dnes je to dom pani Anky Krchnavej s rodinou, ktorá je vnučkou jeho brata Adama (č.p. 598).

Vo Veľkých Stankovciach žije aj **Ján Ďuriš**, ktorý je synom Adama Ďuriša a bratom pani Anky. On nám poskytol fotografiu Amerikána – Štefana a spolu s manželkou potvrdil údaje, ktoré máme o ňom zistené.

Základ prvej kapely tvorili pod vedením kapelníka Štefana Ďuriša - Amerikána a pod dozorom učiteľa z Dolnej Súče Štefana Mikláša – Adam Ďuriš (brat Amerikána), Ondrej Križan, Adam Kluka, Ondrej Pevný, Ján Hudec, Štefan Pevný, Štefan Záhumenský a ďalší. Nástroje si objednali až z Viedne.

Ako nám pani Anka Krchnavá na záver povedala: „Strýčko Štefan si prešiel pestrým životom. Aj prezývku dostali po skusoch a návrate z Ameriky. No boli zábavný a dobrosrdečný. Veľa nám porozprávali o svojich zážitkoch.“

Či už z Ameriky alebo po potulkách s domácou kapelou.”

Štefan Ďuriš – Amerikán zomrel v pondelok 3. 6. 1946 vo Veľkých Stankovciach. Stál pri zrode prvej stankovskej kapely. Jej prvé zloženie skončilo svoju činnosť v roku 1927. No v budúcnosti mala veľa nasledovníkov. Boli časy, keď stankovská kapela mala meno známe široko – ďaleko. Ale o nej napíšeme niekedy nabadúce. Dnes si spomínáme na významného človeka a nášho rodáka, ktorý stál pri zrode hranej ľudovej hudby u nás.

Ďakujeme pani Anke Krchnavej a jej bratovi Jánovi Ďurišovi.

Dušan Pevný

Niečo po nás zostane

Rozhovor

Medzi nami žijú ľudia, ktorí i v pokročilom veku svojho života patria medzi tých, ktorým energiu či radosť zo života môžeme mnohí iba závidieť. Jedným z týchto spoluobčanov, ktorí môžu byť príkladom mnohým mladším, je aj člen folklórneho súboru Rozvadžan - František Letko (84). S Ferkom, ako ho mnohí, a nielen kolegovia zo súboru, oslovujú, sme sa porozprávali a jeho slová, veríme oslovia viacerých.

Ferko, si najstarší aktívny člen folklórneho súboru Rozvadžan. Ťahá ti už na 85-ty rok života a viem, že nepochádzaš z Rozvadž, kde bývaš?

„To nie, pochádzam zo Selca. Keď som sa vrátil z vojenčiny, našiel som si frajerku v Rozvadzoch. Šťastlivo som sa oženil a prišiel som sem za „nevestu“. Bývame tu spolu už od roku 1957.“

K folklóru si pričuchol už v Selci?

„Ale kdeže. V tom čase, keď som sa oženil a odišiel zo Selca, tak Ferko Žovinec to akurát zakladal. Ale hrali sme tam ochotnícke divadlo. V Selci a potom aj tu v Rozvadzoch. Trochu sme si konkurovali s divadlom v Stankovciach. Hrali sme hry: Kubo, Horí Buky podpolianske, Jožko Púčik a jeho kariéra či iné. Hrali sme po okoli tých dedinách.“

A ako si sa dostal k folklóru a k Rozvadžanu?

„No tak to ma tam dotiahla viac-menej moja dcéra Zuzka. Oni už tri-štyri mesiace nacvičo-

vali a trénovali. Chceli vedieť, aká hudba a aké pesničky sa spievali za mojich mladých čias. Chytilo ma to za srdce a už som tam zostal doteraz.“

Čo ťa tam drží, že ešte aj v takomto „kmeťovskom“ veku vládzeš?

„Nuž čo, čo... Dobrý kolektív a veselá partia ľudí, s ktorými sa dá porozprávať, zasmiať. Rozhýbem sa tam a človek má hneď väčšiu chuť do života. Aj zabudnem, že ma čosi kdesi bolí. Stretávam sa s mladšími a aj ja pri nich trochu omladnem. Je nás okolo 35, a to má každú chvíľu ktorý meniny, narodeniny a aj ten štamperlík dobre padne, pokiaľ sa nepreženie. A človek vidí aj kus sveta. Ved' sme vystupovali na Orave, v Bratislave, na Trenčianskom hrade, na Morave, Na Javorine a ďalších miestach. Nahráli sme CD, vystupovali v televízii v Kapure. Myslím si, že tu niečo po nás zostane.“

Máš aj nejakú veselú prírodu?

„Tých bolo viac, ale nikdy nezabudnem na to, keď som ešte ako mládenec došiel z vojenčiny

a samozrejme, podľa ho, prvé kroky viedli do krčmy. Vtedy sa ešte svietilo petrolejkami. A nejaký huncút mi nalial do pohárika miesto pálenky petrolej a ja som to vypil. Ešte teraz si odplúvam, keď si na to spomeniem.“

Tvoje prania do budúcnosti?

„No čo už - aby zdravie vydržalo. A potom ešte, aby do súboru prišlo viac mladých ľudí, a aby mal kto pokračovať v tom, čo sme my začali. Škoda by bola to nechať zakapať.“

Pavol Múdry

Folklórny súbor ROZVADŽAN

pozýva všetkých záujemcov o folklór
na **tanečné tréningy**, ktoré budú prebiehať **každý piatok o 19:00 hod.**
v telocvični ZŠ Jána Lipského.

Info na: 0905 604 975 alebo sedven@centrum.sk

Na káricky pre filmy

Z nedávnej doby

V časoch minulých žila obec svojím zabehnutým životom. Mladí mali svoje kluby, starší svoje záujmové organizácie, existovalo športové vyžitie, kde sa stretávala časť obce, deti zabával „Pionier“ a krúžky v škole, ale aj cirkevné nauky či besiedky. Neodmysliteľnou súčasťou kultúrneho života bolo premietanie filmov. Najmä v období dlhých večerov boli prechádzky do kinosály a späť zážitkom samým o sebe, no keď sa k tomu pridal dobrý film, nebodaj francúzsky či taliansky, zážitok mal každý, kto prišiel.

Treba si uvedomiť dobu, v akej sa toto všetko odohrávalo. Ved' nejdenný raz farebný film videli občania po prvýkrát v našej kinosále. Farebných televízorov nebolo, sem - tam jeden kdesi, a vidieť filmy plné deja, jagavých hviezd vo farbe, bolo veľkým zážitkom. Oslovili sme pána **Tibora Tanáča** a jeho brata **Petra**, aby nám o tom povedali viac. Oni boli hlavní protagonisti deja – premietачi.

Kde sa premietanie odohrávalo?

„Premietať sa začalo v roku 1970 v Kultúrnom dome v Sedličnej na popud našej mamy, ktorá bola predsedníčkou Osvetovej besedy. Premietalo sa v nedeľu o 14:00 hod. pre deti a o 17:00 hod. pre dospelých a mládež. Detom sme premietali väčšinou rozprávky. Lístok pre deti stál 2 koruny (necelých 7 centov) a pre dospelých 3, 4 a 5 korún (10, 13 a 16,5 centov). Najskôr sa premietalo z javiska dolu, do sály. Mali sme starú premietačku CLUB 16, ktorú sme dostali z Odboru kultúry. Bola taká hlučná, že sme ju museli zavrieť do skrine a brat vpredu vyrezal otvor pre objektív. Neskôr sa podarilo vybaviť z Odboru kultúry novú premietačku Meoclub 16, ktorá bola menej hlučná, a s ňou sme premietali zo sály smerom na javisko. Bola postavená na stojane.“

Ako sa získavali filmy?

„Filmy sa objednávali v Bratislave z Filmového archívu. Štruktúra filmov musela byť takáto: jeden film zahraničný (kapitalistický), jeden zo ZSSR, jeden zo socialistických krajín a jeden ČSSR. Keď sme objednávali inak, poslali filmy podľa seba. Samý prvý film, ktorý sme premietali, bol film Dievča s tromi t'avami. Každý piatok sme museli ísť na káricky na poštu pre filmy a v pondelok sme ich museli zase poslať poštou do Bratislavy.“

Bývalo vypredané?

„V sále bolo cca 120 – 130 miest. Niekedy, keď bol dobrý film, tak slovo „vypredané“ bolo slabé slovo. Sála bola ako Česi hovoria „narvaná“. Aj cez 200 ľudí. Hlavne pri filmoch ako Planéta opíc, Gappa, Traja mušketieri alebo ruský film Človek obožiteľník.“

Kedy ste sa na to s bratom dali a kto vás to naučil?

„Brat Peter Tanáč bol na školení v Trenčianskych Tepliciach aj s Milanom Kaššom 2 dni. Ja som bol zaškolený neskôr, keď brat išiel na vojnu, spolu s Milanom Kaššom. Školenie bolo na Javorine, na chate, tiež dvojdnové.“

Nejakú humornú historku...

„Keď nám „buchli“ počas premietania kachle. V zime sme chodievali zakúriť do kachiel 2 hodiny pred predstavením. Tesne pred predstavením sme nasypali do kachiel celý „uhlák“ uhlia, ale bolo tam veľa prachu. Počas premietania sa v kachliach nahromadili plyny, ktoré sa zapálili. To bola taká šupa, že plamene vyleteli štyri metre do sály. Ešte šťastie, že tam nikto nesedel. Ale dymu bolo neúrekom.“

Čo to dalo obci, občanom, jej povedomiu z pohľadu kultúrneho vyžitia?

„Myslím, že to bolo pekné kultúrne obohatenie občanov v nedeľu poobede. A ešte „perlička“: v Trenčianskej Turnej mali štátne kino, no Turňania chodievali k nám do kina. Aj Bierovčania a Opatovčania.“

Nuž v dnešných časoch sa už toto javí ako totálna rarita. No položme si ruku na srdce, nezaslúžili by sme si aj v dnešnej dobe niečo podobné? Zastaviť, oddýchnuť, pozrieť a prežiť nejdenný príbeh, z ktorého sme si mohli zobrať ponaučenie...

Tibor Tanáč, Dušan Pevný

Turecké vpády u nás

Historické udalosti

V minulosti každého národa môžeme nájsť obdobie úspešné i neúspešné, doby slávy i krutej poroby. Niektoré z nich sa nezmazateľne zapísali do povedomia národa. Ich ohlas zostal navždy zakorenený v ľudovej slovesnosti či umeleckých dielach. V mnohých ľudových piesňach, povestiach, či úsloviach sa zachovali aj odkazy na ťažké časy tureckej poroby.

Éra tureckej nadvlády nad časťou dnešného Slovenska trvala dlhých 150 rokov a priniesla obyvateľom vtedajšieho Uhorska množstvo nešťastia a problémov. Dlhé roky tureckého ohrozenia a okupácie zanechalo stopy aj v tradičnej kultúre Slovenska. Obyvatelia južného Slovenska začali pod tureckým vplyvom pestovať nimi prinesené plodiny – melóny, marhule, jedlé gaštany, niektoré kvetiny (klinček voňavý) a koreniny (rozmarín). Slovná zásoba slovenčiny obsahuje viac ako 100 slov tureckého pôvodu, čiastočne prevzatých od starých turkiských kmeňov – Kabarov, Pečenehov a Plavcov. Okrem slov spojených s obdobím osmanskej okupácie, ako *paša*, *sandžak*, *beg*, *janičiar*, obsahuje aj slová prevzaté prostredníctvom južnoslovanských jazykov: *balta* (seker), *beťár*, *čabraka* (ozdobná prikrývka), *čičmy*, *hambár* (sýpka), *kantár*, *korbáč*, *papuče* alebo *safián* (jemná farebná koža).

Osmanská ríša, ktorá vznikla v roku 1288 za vlády sultána Osmana I. Gháziho z kočovných tureckých kmeňov, patrila v 16. storočí medzi najvyspelejšie krajiny vtedajšieho sveta. Za vlády Sulejmana I. Osmani ovládali rozsiahle územie od Iraku cez Jemen až po východnú Európu. Po dobytí Belehradu zvíťazili v roku 1526 aj nad uhorskými vojskami. V bitke pri Moháči 29. augusta 1526 zomrel uhorský kráľ Ľudovít II., čo malo obrovský vplyv na ďalší vývoj v našich krajinách.

V roku 1530 páchali Turci na Považí strašné ukrutnosti. Zabili do 500 detí, ktorých mŕtvolky

ležali popri cestách. Nové Mesto nad Váhom zničili a mnoho občanov odviekli do zajatia. V roku 1599 stotisíc Turkov znovu spustošilo Považie mečom a ohňom. Vypálili Nové Mesto nad Váhom, v Piešťanoch pobili všetkých hostí. Po bitke pri Moháči a po obsadení Budína Turci postupovali ďalej na západ. V roku 1663 dobyli Turci Nové Zámky, pri Hlohovci rozsekali strážu, prekročili Váh a spustošili všetky osady až po Nové Mesto nad Váhom. Trenčianska župa začala v júli 1663 intenzívne prípravu na obranu. Poddaní v dedinách držali stráž, zemaniam boli v bojovej pohotovosti. Do župného vojska musel odísť z každého dvora jeden poddaný, nariadili uzavrieť horské priesmyky, cez ktoré viedli cesty z Bánovskej kotliny k Trenčínu, teda aj Járky. Obranné valy existovali na Járkoch už oddávna. Teraz boli opravené, opevnené a dobudované priekopy a zátarasy, na obranu bolo pridelených 488 ozbrojených pešiakov. Na vydržiavanie stráží bola zdaneným obciam vyrubená dvojnásobná daň. Dňa 13. septembra 1663 Turci vypálili Bzince a vpadli do Hrušového. Trenčín, chystajúc sa na obranu, zboril niekoľko domov, na niektorých strhli strechy, aby Turci nemohli podpáliť mesto.

V septembri Turci vypálili Bánovce, 2. októbra doobeda Mitice a Jastrabie. Lesnými cestičkami obišli opevnenie na Járkoch a obkľúčili župné strážu. Časť z nich povraždili, ostatní ušli. Turci sa z Járkov prevalili na Považie, na soblahovských poliach pozabýjali sedliakov. V ten deň sa rozhodli za každú cenu dobyť Trenčín. Chceli Trenčanov prekvapiť, a preto prišli na koňoch. Trenčania nemali čas poradiť sa a dôkladne pripraviť sa na odpor.

Jednako aj za týchto okolností občania mesta sa nepoddali, ale sa rozhodli, že ho budú brániť aj s hradom do poslednej kvapky krvi. Môžeme si predstaviť, aká hrozná bola táto bitka, ktorá trvala celý deň, a vyžiadala si päťsto ľudských obetí na oboch stranách.

Keď veliteľ Turkov **Čorbadži Izkander** videl, že každá námaha je márna, vojsko rozdelil na menšie tupy, vyslal ich do bližšieho a ďalšieho okolia Trenčína a vydal rozkaz, aby všetky okolité obce podpálili. Dňa 2. októbra na poludnie celé Považie ležalo v plameňoch, a to na pravej strane Váhu od Tuchyne až po Moravské Lieskové a na ľavej strane Váhu od Beluše až po Bobrovník. Súčasne horeli Tuchyňa, Ľuborča, Skala, Zamarovce, Orechové, Zlatovce, Žabince, Istebník, Drietoma, Kostolná, Kochanovce, Veľká a Malá Chocholná, Veľčice, Melčice, Bošáca a Moravské Lieskové. Na ľavom brehu Váhu boli ohňom spustošené všetky obce medzi Belušou a Dubnicou, ďalej Teplá, Dobrá, Opatová, Malá a Veľká Kubra, Rozvadze, Mnichova Lehota, Nozdrkovce, Turná, Soblahov, Malé a Veľké Stankovce, Bierovce, Bobrovník, Sedličná, Kálnica, Nová Ves, Kočovce a Belá. Večer sa Turci s bohatou korisťou a množstvom zajatcov vracali cez Járky naspäť. Turci sa znovu prehnali cez Jarky 4. októbra smerom na Drietomu a cez Hrozenkovský priesmyk prešli na Moravu. Poddaní sa zo strachu rozpíchlili po horách.

Z tejto doby je spomienka, akým spôsobom lákali Turci obyvateľstvo z ich úkrytov, aby ich mohli zajať. Svojich zajatcov prinútili k tomu, aby vykrikovali: „*Jano, Mišo, Juro, (atď.) hybaj domov, už pes Turek odišiel!*“. Samozrejme, keď ukrytí počuli takéto známe volanie, vyšli z úkrytu a boli ihneď zajatí a Turkom odvečení. V roku 1671 na obranu proti hroziacemu tureckému nebezpečenstvu Trenčianska župa nariadila postaviť v priesmyku na Jarkoch pevnosť **Tanistravár** (hrádok Tanistra). Názov dostala podľa tanistier – vakov, v ktorých mali strážu stravu. Turecké plienenie sa stalo na dlhé roky postrachom obyvateľstva, a to nielen na hranici s Tureckom, ale občasné nájazdy hlboko na slovenské územie sa s určitou periodicitou opakovali až do porážky Turkov pri Viedni roku 1683.

Školáci si otvorili učebnicu literatúry a keď nalistujú Sama Chalupku, čítajú: „*Jajže, Bože, strach veľký, padli Turci na Poniky; padli, padli o polnoci: Jajže, bože, niet pomoci!*“. Úvodné slova básne **Turčín Poničan** z roku 1863 pozná azda každý.

Osmanská ríša nás ani po storočiach neprestala ohrozovať. Strach z nej stále nasávame z našich kníh histórie, ale aj zo staršej klasickej literatúry. Nie je aj toto historické dedičstvo jedným z dôvodov nášho súčasného strachu z moslimských utečencov?

Štefan Šmatlák

Mame prestrieľal polovicu výplaty

K lukostreľbe prišiel ako sedemročný a odvtedy luk z rúk nepustil. Sedličan Samuel Chrastina má za viac ako desaťročnú kariéru sedem titulov majstra Slovenska. Ťažko sa v našej obci hľadá úspešnejší športovec.

Keď počas prázdnin medzi prvým a druhým ročníkom na základnej škole navštívil Beckovské hradné slávnosti, ani netušil, čo mu prinesú. Núkalo sa mu možnosť zastrieľať si z luku a on neváhal. Jeden výstrel stál päť korún. Samuel vtedy mame prestrieľal polovicu výplaty. „Hneď som povedal, že žiadny iný šport robiť nechcem. Iba lukostreľbu,“ povedal dnes 18-ročný lukostrelec.

Za dekádu s lukom a šípmi v ruke sa stal víťazom viacerých dlhodobých seriálov a medzinárodných pretekov. Republikový šampionát ovládol sedemkrát. K tomu pridal titul majstra Poľska a Európy.

Lukostreľba pre **Samuela Chrastinu** neznamená iba šport, ale aj životný štýl. „Luk nie je nástroj. Je to cesta,“ hovorí.

Kto si myslí, že stačí iba natiahnuť tetivu a vystreliť, je na omyle. Lukostreľba je hotová veda. „Dôležitý je postoj, dýchanie, správne držanie luku, uloženie prstov na tetivu, poloha ramien a zadného laktia, čistá hlava, kvalitný luk a šípy, chrániče i kontinuálny ťah,“ pokračuje Chrastina.

Študent Strednej zdravotníckej školy v Trenčíne trénuje od jari do jesene na školskom ihrisku v Stankovciach, v zimných mesiacoch sa presunie do telocvične. „Keď mám chuť, zájdem si do terénu. Preteky sa konajú takmer každý týždeň. Vyberám si ich podľa usporiadateľa. Za tie roky viem, ktorý oddiel dokáže zorganizovať kvalitné podujatia,“ doplnil Chrastina.

Lukostreľbu robí v prvom rade pre radosť. O to, aby urobil diery do sveta, nemá záujem.

Osobnosti športu

Samuelovým veľkým vzorom je Tomáš Hanuš – majster sveta a trojnásobný európsky šampión.

Záujem o lukostreľbu narastá a naša obec nie je výnimkou. Do lukostreleckého krúžku pri ZŠ s MŠ J. Lipského sa každoročne prihlásia približne tri desiatky detí. V priebehu školského roka sa ich počet zníži na polovicu. V lukostreleckom oddiele TJ Sokol Trenčianske Stankovce je 20 členov. Pretekov sa pravidelne zúčastňuje polovica z nich.

„Záujem je na Slovensku stále vyšší, keď som pred desiatimi rokmi začínal, na preteky chodilo okolo sedemdesiat pretekárov. Dnes je to trojnásobne viac,“ prízvukuje Chrastina.

Vstupné investície pre začiatočníka nie sú veľké. Odhadom približne sto eur. Finančná náročnosť sa so stúpajúcou výkonnosťou zvyšuje. Čím lepšie chce strelec výsledky dosiahnuť, tým kvalitnejšie vybavenie potrebuje.

Martin Jurčo

Dar od starej mamy

Martin Frič patrí medzi neobyčajných mladých chlapcov z našej obce. Ako každý teenager (súčasný deviatak na ZŠ) sa aj on zaujíma o veľa vecí, no v popredí jeho záujmov sú najmä husle a futbal. Keď som sa s ním rozprávala, tak mi Martin povedal: „No, ak by som mal povedať, tak ma futbal baví aktuálne viac ako husle.“

Ako malý chlapec chcel hrať na hudobný nástroj. „V lete 2008, keď sme boli s našimi na Liptove u starých rodičov, som našiel pod skriňou husle. Patrili mojej starkej. Bol som z nich nadšený. Vtedy som sa rozhodol pokúsiť na nich aj hrať,“ hovorí Martin. Začal teda navštevovať už ako prvák aj umeleckú školu v Selci. Po štyroch rokoch začal hrať v detskom folklórnom súbore **Kľumok**.

Bol, a aj stále je, veľmi hrdý na to, že môže hrať na husle, ktoré časom dostal práve od starkej. Ved' ona na nich hrávala svojim žiakom ako učiteľka na základnej škole. Neskôr sa na výučbu hry na hudobný nástroj prihlásila aj

Martinova mladšia sestra Simonka. So súborom vystupovali po okolí, ale aj na folklórnom festivale neďaleko Popradu.

Martin dodáva: „Minulý školský rok mal súbor prestávku, a tak som sa začal viac venovať futbalu. Na futbal chodím už od prípravky, lebo rodičia nechceli, aby som vysedával pred televízorom, ale sa viacej hýbal. No a keďže aj môj starý otec a tiež otec boli všestrannými športovcami – no hlavne dobrými futbalistami, rozhodol som sa ísť v ich šľapajách.“

Martin hrával v detskom súbore na husle ako primáš, sestra na base a flaute. Vedel si vždy skĺbiť voľný čas na obe svoje najväčšie

Mladé talenty

záľuby. A keby sa mu ešte vo futbale podaril úspech s mladými stankovskými chlapcami, splnili by sa mu detské sny.

Záverom mi Martin povedal: „Som strašne rád, že mám po niekom z rodiny hudobný sluch a po niekom, zrejme, aj športového ducha.“

Dominika Mojžišová

Letovod

Naši rodáci

Od malička ma zaujímal letectvo. Počas strednej školy až do maturity v roku 1982 som navštevoval aeroklub Slávnica. V aeroklube som lietal na vetroňoch L-13 Blaník. Bol to nádherný čas, plný nových zážitkov a skúseností. Po maturite som začal študovať na VVLŠ Košice (Vysoká vojenská letecká škola). Študoval som ako letovod - operátor. Je to riadenie letovej prevádzky – navádzanie lietadiel na vzdušné a pozemné ciele.

Vysokú školu som úspešne ukončil v roku 1986 ako inžinier s hodnosťou poručík. Na jeseň toho roku som nastúpil k Žateckému útvaru, k 3. divízii PVOŠ (protivzdušnej obrany štátu) ČSSR. Tam sa fakt nikto nenudil. Letové akcie bývali od utorka do piatku v dvoch zmenách. Popritom štartovali z letísk plne vyzbrojené hotovostné lietadlá, ktoré sme navádzali na narušiteľov štátnych hraníc, alebo sme nimi prehradzovali proti nemeckým a americkým lietadlám, ktoré lietali na druhej strane hranice. Bola to naozaj reálna studená vojna. Zažili sme veľa zaujímavých situácií a prežili veľa ťažkých chvíľ.

V Žatci som pobudol až do roku 1990, kedy ma prevelili do Brna k 2. divízii PVOŠ. Tam som taktiež riadil letovú prevádzku, ale navádzal iné verzie lietadiel MiG-21 a MiG-23. V roku 1991 som bol prevelený do Zvolene. Tu sme začali s prevádzkou navádzacích a veliteľských stanovišť pre zabezpečenie ochrany vzdušného priestoru Slovenskej republiky – POSY (pohotovostný systém) SR.

Spočiatku sme držali služby na Močiari. Je to najvyššie položená rota v celej bývalej ČSFR. Neskôr sme sa presťahovali na Bakovu Jamu. Začiatky to však neboli jednoduché. Na Slovensku sme sa stretli piloti a letovodi z rôznych útvarov a od rôznych druhov letectiev. Od roku 1993 som začal slúžiť ako starší letovod a neskôr ako SOD (stály operačný dôstojník) – čiže šéf pohotovostnej zmeny na divíznom sále vo Zvolene. Odkiaľ sa velilo celému POSY v rámci SR.

„Tu som sa dočkal aj naozaj reálneho zákroku voči narušiteľovi SR. Pohotovostná zmena má za úlohu, okrem iného, mať trvalý prehľad o vzdušnej situácii v SR a v okolitých krajinách. Zaregistrovali sme let lietadla v maďarskom vzdušnom priestore nad Miškolcom. Zavolali sme na susedné maďarské veliteľské stanovisko do Vespřemu, že ako to riešia. Oznámili nám, že ho sledujú, ale že nebudú štartovať so svojou ostrou hotovosťou, lebo dotýčný cieľ za chvíľu preletí k nám. Pilot z paluby hlásil stratu orientácie a žiadal naviesť na letisko. Tak som dal pokyn ku vzletu našej ostrej hotovosti. Cieľ prekročil našu štátnu hranicu južne od Rimavskej Soboty. Letovod naviedol pilota Albatrosu k cieľu a hlásil rozpoznanie. Bol to AN-2, ale bez výsostných znakov. Tak som to nariadil preveriť, lebo to bolo nezvyčajné. Pilot znovu potvrdil, že AN-2 nemá výsostné znaky a ani imatrikuláciu. Pôvodne som plánoval ho naviesť do letovej cesty a nechať letieť ďalej. No takto mu náš pilot dal signál, že je narušiteľ, a že ho má nasledovať. Pilot AN-2 plnil pokyny a následne bol privedený na pristátie na letisko Sliač. Hneď po pristáti ich polícia zadržala. Potom sme sa dozvedeli, čo sa vlastne stalo. AN-2 bola z Ukrajiny. Leteli s ňou do Prahy, kde ju mali predat'. Pred vzletom ale zatrelí ukrajinské výsostné znaky. No mali však smolu, že sa za letu „stratili“. Na druhý deň som sa ráno dozvedel, že jeden z posádky sedí na krídle a maľuje výsostné znaky Ukrajiny, inak totiž nebudú môcť odletieť...”

Začiatkom roku 2004 som nastúpil na Veliteľstvo protivzdušnej obrany SR vo Zvolene. Stal som sa náčelníkom zodpovedným za výcvik letovodov a leteckých navádzačov (FAC) po odbornej stránke. Bola to však „papierová“ robota, pri ktorej som pochopil, prečo niektoré veci v armáde fungujú tak, ako fungujú. Mohol som si však občas od počítača odskočiť k navádzaniu lietadiel alebo si s niekým zalietat'. Tu sa mi konečne podarilo si párkrát zalietat' aj v dvojmiestnom MiG-29.

„V rámci veliteľstva sme organizovali a riadili aj mnohé prelety lietadiel pri rôznych cvičeniach a slávnostných príležitostiach. Jedna takáto udalosť bol prelet našich lietadiel nad Bradlom pri príležitosti výročia M. R. Štefánika. Stál som na mohyle, v ruke som mal „Bendix“ (rádiostanica) a dával pokyny pilotom tak, aby vykonali prelet v stanovenom čase. Takúto ukážku sme vždy aspoň raz nacvičovali. Lenže teraz to dopadlo inak. Ako prvé išli do náletu tri Albatrosy. Prileteli v stanovenej výške, správnym kurzom a vo vypočítanom čase. Takže som im povolil nálet a čakal. Preleteli v poriadku. Za nimi leteli tri MiG-29. Tí však prileteli vo veľmi malej výške. Tak som im nariadil stúpať. No nielenže ma vedúci trojice neposlúchol, ale ani nepotvrdil pokyn do rádiostanice. Potom preleteli nad Bradlom v takej malej výške, že sa okolo mňa vytvorili víry z prachu od ich motorov. Vojenskej kapele popadali stojany na noty. Nastalo niekoľko sekundové hrobové ticho. No čo vám budem hovoriť... Šok! Ako prvá sa spamätala ochranka prezidenta. Dobešli ku mne, že či to bolo potrebné a akú mali výšku. Povedal som im, že leteli v 300 ft. a potichu som odišiel okľukou k autu tak, aby ma nikto nevidel. To vyšetrovanie potom si nepravte zažiť.”

V poslednom dni roku 2012 som po 29 a pol roku ukončil svoju kariéru vojaka a „vyzliekol uniformu“. Stal sa zo mňa „výsluhový“ dôchodca. Zrazu som mal veľa voľného času. Potom mi začali chýbať ľudia a práca. Tak som sa zamestnal znovu v rezorte obrany, no ako úradník. To je však už ale iný príbeh.

Rudolf Pevný

Tobiáš Masník (Tobias Masnicius)

Evanjelický farár, kazateľ, predstaviteľ barokovej literatúry a bojovník za práva protestantov Tobiáš Masník v čase ich najväčšieho útlaku. Masník písal cestopisné diela, básne, jazykovedné a náboženské texty. Pri písaní používal okrem nemčiny a latinčiny aj slovakizovanú češtinu, aby urobil český literárny jazyk zrozumiteľnejší pre slovenských čitateľov. Vyzdvihoval starobylý slovenského jazyka a povzbudzoval Slovákov k udržiavaniu svojho rodného jazyka. V 17. storočí patril k pripravovateľom národného obrodzenia spoločne s Jánom Simonidesom, Danielom Krmanom, Jurajom Lánim a ďalšími.

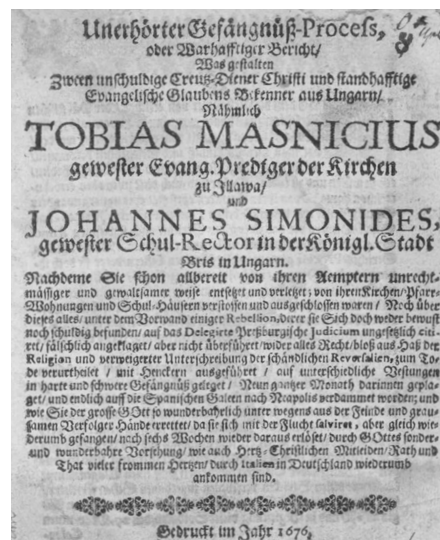
Narodil sa 28. októbra 1640 v Zemianskych Kostolnoch, kde jeho otec Daniel pôsobil ako evanjelický farár. Tobiáš študoval v Dubnici, v Novom Meste nad Váhom, v Ilave, v Prešove, vo Wittenbergu a v Jene. Bol rektorom školy v Senici, kaplánom a farárom v Ilave, Blatnici, Háji a v Uhrovci. Prežil veľmi pohnutý život. Svoju pastoračnú činnosť začal v dobe vrcholenia prenasledovania protestantov. V roku 1672 zabrali „rekatolizátori“ kostol a faru v Ilave, kde pôsobil, a vyhostili ho. V marci 1674 bol spoločne s ďalšími protestantskými farármi a rektormi v Bratislave postavený pred súd údajnú spoluúčasť na sprisahaní proti kráľovi. Predstavitelia súdu im dali podpísať vyhlásenia (tzv. reverzy), ktorými priznávajú vinu a zavazujú sa, že buď sa odsťahujú do zahraničia, alebo zostanú doma, no nebudú vykonávať svoj duchovný úrad. Väčšina predvolaných reverzy podpísala.

Keďže Masník odmietol vzdať sa úradu aj odísť do cudziny, bol aj s mnohými inými odsúdený na trest smrti. Po deväťmesačnom väznení v Leopoldove kde spolu s ostatnými trpel

hladom, zimou, pracovným vyčerpaním a ponižovaním, bol so skupinou odsúdených transportovaný na galeje do Neapola. V Rakúsku k ich transportu pripojili ďalších odsúdencov väznených na hrade Branč. Na talianskej pôde sa Masníkovi, hoci vyčerpanému dlhým pochodom, 1. mája 1675 podarilo ujsť spoločne s Jánom Simonidesom. Znova ich chytili, no z väznenia oboch vykúpil nemecký kupec J. Weltzl. S jeho pomocou sa cez Švajčiarsko dostali do Nemecka, kde potom študovali na univerzitách. Svoje zážitky Masník opísal v denníku „*Väznenie a vyslobodenie kňaza Tobiasa Masniciusa*“ - je súčasťou knihy „*Z vlasti na galeje*“. Neskôr sa vrátil domov. V rokoch 1684-85 bol dvorným kazateľom Kataríny Sidónie Révayovej - Ostrožickej. Zomrel v Uhrovci 28. júla 1697.

S našou obcou spájali Tobiáša Masníka rodinné väzby. Jeho starý otec Mikuláš Omasta pochádzal z rozvadzskej zemianskej vetvy Omastovcov a v roku 1599 bol kráľom Rudolfom II. nobilitovaný (povýšený do šľachtického stavu). Neskôr pôsobil v Trenčíne, kde v rokoch

Z archívov

1611-1615 bol senátorom, a v roku 1612 trenčianskym richtárom. Jeho syn Daniel sa stal evanjelickým farárom a prijal meno Masnicius.

Ako spomienka na utrpenie, ktoré zažili protestantskí farári, rektori škôl a ďalší predstavitelia inteligencie v rokoch po Bratislavskom súde, keď mnohí prišli aj o svoj život, sa každoročne 5. júla konajú na hrade Branč slávnostné služby Božie za účasti veľkého množstva veriacich a predstaviteľov protestantských cirkví nielen zo Slovenska ale i zo zahraničia. Slávnosť je zároveň pripomenutím si života a myšlienok vierožvestov Cyrila a Metoda a Majstra Jana Husa.

Slavo Tomík

Moje pocity z New Yorku

Manhattan, časť New Yorku. Je pondelok ráno. Vychádzam z metra na rohu 42. ulice a 8. avenue. Ako kráčam po schodoch vedúcich na ulicu, prirodzene zdvihnem zrak nahor a zostanem zarazená.

Európske mestá dávajú človeku „pocit bezpečia“. Sme zvyknutí na bežné päť, šesť, sedem poschodové domy, štruktúru ulíc vytvorenú rozrastaním sa sídiel v priebehu histórie. Človek tam tak nejako zapadá mierkou a mesto mu prídá ľudské. V New York City to neplatí. To som pochopila hneď, ako som kĺzala pohľadom po obrovských masách budov. Nekonzili v prirodzenej výškovej hranici, ktorú človek očakáva, ako dvíha zrak. Cítila som sa „nesvoja“, ako mravec, akási vykorenená, postavená mimo bežnú mierku.

Nebol čas to predýchať. „*Kráčaj ďalej, valia sa na teba ďalší ľudia. Hlavne kráčaj ďalej a nezavádzaj, pretože tu sa každý ponáhľa,*“ prebleslo mi hlavou. Ulice sú plné. Biznismeni, turisti, pouliční predavači atrakcií, bezdomovci. Mesto kontrastov, obrovský presklený mrakodrap vedľa starého učupeného trojpodlažného domu. Bezdomovec ležiaci hneď vedľa vchodu do zlatníctva na prestížnej 5. avenue. Bohatí a chudobní ľudia, zmes všetkého, až som časom nadobudla pocit, že New York City (NYC) pre mňa nie je „americké mesto“, ale akýsi obrovský celosvetový „multi-kulti“ koktail. Že vlastne nepatrí nikomu a zároveň patrí všetkým,

Letom svetom

proste mesto s miliónom charakterov. To bol môj pocit z centrálneho Manhattanu.

Po pár dňoch som ale zistila, že New York ako celok vôbec nemá charakter toho „pupka sveta“, ktorý nám ukazujú moderné americké trháky. Zistila som, že bežné časti mesta oplývajú nadčasovou eleganciou, ktorej charakter som nikde v Európe nezažila. Krásne nablýskané domy s typickými farebnými únikovými oceľovými schodiskami na uličnej fasáde, múzeá, knižnice, Hotel Plaza, budova Flatiron - „Žehlička mrakodrapov“, Empire State Building. Vкусné a upravené parky lemované historizujúcimi mrakodrapmi a budovami z minulého storočia. Cítila som sa ako vo filme Raňajky u Tiffanyho. Kráčam po obyčajnej ulici a pritom sa cítim výnimočne, ako keby som si vykračovala do divadla alebo na vernisáž. Takto si chcem New York pamätať a práve kvôli týmto pocitom dúfam, že sa tam raz vrátim.

Kristína Pevná

Káva za dvadsaťdva päťdesiat

Kto pozná metropolu severného Talianska – Miláno vie, že hneď kúsok od katedrály na námestí Piazza del Duomo sa vchádza do zaujímavej a turistami obľúbenej uličky s názvom Galleria Vittorio Emanuele II.. Sú to dve ulice pretínajúce sa v pravom uhle, kde podlaha je vyskladaná mozaikou talianskych umelcov stredoveku, celá je zastrešená, aby sa zachovali v plnej kráse nádherné fasády a mozaiky pred zubom času a počasia.

Tu sídlia aj drahé svetové značky so svojimi butikmi a predajňami. Základné ceny topánok stúpajú od niekoľkých stoviek až na tisíce, nehovorím o vychytených šatách či oblečení za tisícky eur, kde šál, ako najlacnejšia rekvizita, stojí cez dve - tri stovky eur.

Kamarát mi hovorí: „No pod'. Dáme aspoň jeden butik...“ Ja mu na to: „Čo si blázon, tam nejdem, nemám záujem, iba si urobíme hanbu...“ On: „Neboj, však mi tým nenažrancom ukážeme... Pozri sa na tých eunuchov, s každým vstupujúcim idú dvaja ako prepelice...“

Tak sme vkročili do jedného. Tak aj bolo, každého z nás sa ujali dvaja obsluhujúci... My úsmev popod fúz, kamarát si hneď troje

topánok skúsil... akože chcel kúpiť. Ja nejakú bundu na sebe, šál tiež... Veľmi rýchlo sme si zvykli na obskakovanie... Aké bolo ich sklamanie, keď sme nič nekúpili... Prešli sme tak aspoň tri či štyri... Pobavili sme sa, ale aj poučili.

Kamarát hovorí: „Ty, počúvaj, nedáme „kafičko“ tuto na terase, tu môžem aj poľahčiť...“ Tak sme sadli k prvej terase, priamo v pasáži, a sledovali skupiny anglických fanúšikov Tottenhamu, ktorí, rovnako ako my, trávili čas v meste pred večerným zápasom Inter Miláno – Tottenham v Lige majstrov na San Sire. Hovorím mu: „Všimáš si, to bude večer paráda, keď už tu takto spievajú a vystrájajú.“

Stalo sa

Kamarát vyfajčil dve - tri cigarety, vypili sme malé kavičky, jednu neperlivú vodu k tomu, sledovali sme v pohode okolie. Popritom spomenuli zážitky z cesty, alebo to, ako nás ubytovali s krajinou pôvodu Sierra Leone, na čo „kamoš“ zareagoval duchapritomne: „...čo sme my nejakí cejlončania...?“ Samozrejme, Cejlon je bývalý názov Srí Lanky, takže ani on „netrafil“...

„Tibor, ja idem pohladať nejakú toaletu dnu, zaplať, prosím ťa, a počkaj vonku, už musíme ísť.“ Po chvíli vychádzam z reštaurácie a vidím, ako kamarát stojí pri vchode a fajčí s výrazom mexického gaucha. „Čo je, čo sa deje...?“, pýtam sa. „No pozri účet, neuveríš...!“ Pozerám na papier: „...čože, to čo je? Dvadsaťdva eur aj päťdesiat centov za dve malé kávy a minerálku... to fakt??? Nepomýlili sa...?“

Áno, bol to fakt. Tak, ako boli drahé butiky s oblečením, tak nám akosi nedošlo, že aj pitie či jedenie bude za iné sadzby, ako sme zvyknutí... Neskôr, už s úsmevom sme rozoberali, ako nás dobehli, lebo sme ako „grandi“ bez spýtania urobili objednávku. A potom... Najdrahšia káva, akú som kedy pil. Večer sme sa pobavili nad parádnym futbalom, keď nám v pamäti zostal Gareth Bale, ktorý strelil ako „mladé ucho“ nezabudnuteľný hatrick do siete Milána v rozpätí pár minút. A neskoro v noci nás už nerozhádzalo ani to, že sme vstúpili do baru na krku so šálmi Interu Miláno a hups! To bol bar fanúšikov AC Miláno, úhlavných nepriateľov, čiže nás neobslužili..., vyslúžili sme si zopár „prostredníkov“..., a tak sme skončili v bare na hoteli. Dodnes spomíname na zážitok s kávou a nielen naň.

Dušan Pevný

Redakcia HLAS

Noviny pripravili: Ing. Martin Jurčo, Gabriel Kádák, Bc. Monika Pevná, Ing. Jozef Kádák, Bc. Radovan Siva, Dušan Pevný, Ing. Štefan Šmatlák, Tomáš Sliva, Slavo Tomík, Ing. Vendelín Sedláček, Dominika Mojžišová, Pavol Múdry, Mgr. Vlasta Pevná - korektúry. Grafická úprava: Jano Kukučka, Tlač: DUO PRINT s.r.o., L. Podjavorinskej 5, Nové Mesto nad Váhom, Prevádzka Trenčín Náklad: 1000 ks. Periodicita vydania: 6x ročne. Zapísané v Zozname periodickej tlače Ministerstva kultúry SR pod číslom: MK – EV 5100/15. Vydavateľ: Dušan Pevný, Rozvadze 501, 913 11 Trenčianske Stankovce

Texty sú zverejnené v pôvodnej verzii autorov bez úprav.

Podnety občanov možno zasielať na e-mailovú adresu: hlas.stankovce@gmail.com.

